

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

मर्स्याडदी गाउँपालिका
लमजुङ

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

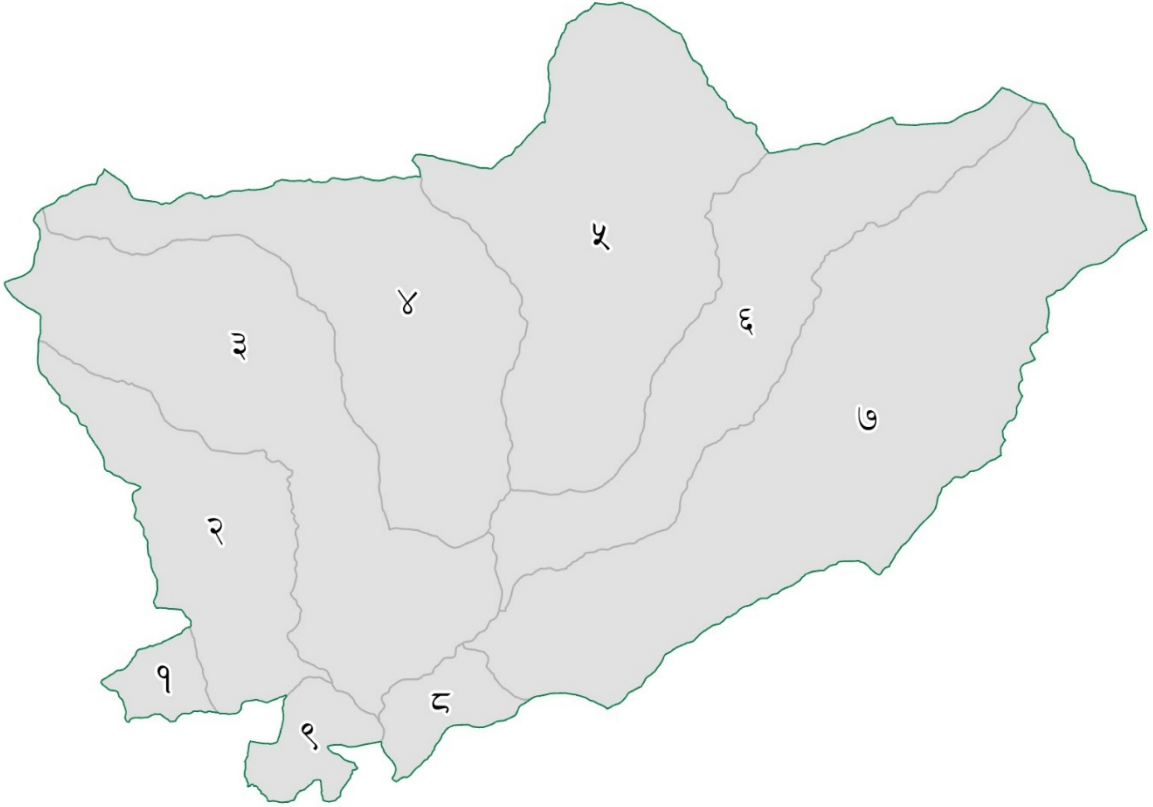
अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

मसुर्याडदी गाउँपालिका

लमजुङ

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

मसुर्याडदी गाउँपालिका

लमजुङ

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा
प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था

*(Be Credible Institution in
Promoting Accountability,
Transparency and Integrity)*

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय
लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

*(Provide independent
and Quality Audit Service
to the Nation)*

गन्तव्य (MISSION)

मूल्य मान्यता (Core Values)

निष्ठा

(Integrity)

स्वतन्त्रता

(Independence)

व्यावसायिकता

(Professionalism)

पारदर्शिता

(Transparency)

जवाफदेहिता

(Accountability)

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानून बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण गर्दा नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिईएको छ। यस स्थानीय तहको आ.व. २०७९/८० को लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रिया समेत विचार गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानूनको परिपालना, बजेट तथा योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहिता लगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ। समय, जनशक्ति, स्रोतको उपलब्धता लगायतका सीमा रहेता पनि स्थानीय तह सम्म नै उपस्थित भई लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्ने नीति लिइएको छ। यसै गरी लेखापरीक्षणको क्रममा स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उपर छलफल गरिएको छ।

यस वर्ष स्थानीय तहको लेखापरीक्षणबाट कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक पर्ने कतिपय कानून निर्माण हुन बाँकी रहेको, कानूनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, प्रशासनिक तथा अनुत्पादक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, एउटै योजना समेत टुक्र्याई कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरूको समेत परामर्शदाताद्वारा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरी खर्च गरेको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरू समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारी समेत नियुक्ति गरेको, आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदनमा सुधार गर्नु पर्ने देखिएको, सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रूपमा हुन नसकेको, स्थानीय तहमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन उपर छलफल र बेरुजु फर्स्यौट सम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तर्जुमा गर्न बाँकी रहेको जस्ता व्यहोरा देखिएका छन्। त्यस स्थानीय तहसँग सम्बन्धित व्यहोरा सहितको राय संलग्न गरिएको छ। एकै प्रकृतिका व्यहोराहरू वर्षेनी दोहोरिने गरेकोले वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित रूपमा सुधार हुन सकेको छैन। अतः लेखापरीक्षणबाट आँल्याएका व्यहोराहरू उपर आवश्यक कारबाही गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुका साथै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन त्यस स्थानीय तहबाट थप पहल कदमी हुने विश्वास लिएको छु।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा कर्मचारीप्रति आभार व्यक्त गर्दछु। साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनको लागि विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

(तोयम राया)

महालेखापरीक्षक

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
Office of the Auditor General
अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल
Anamnagar, Kathmandu, Nepal

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय
(गण्डकी प्रदेश)

प.सं. २०८०।८१

च.नं. २०

मिति : २०८१।२।११

विषय: लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।

नेपाल
२०१६

श्री अध्यक्ष ज्यू,

मसुर्याङ्दी गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,

लमजुङ ।

१. **कैफियत सहितको राय** - हामीले पालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्राप्ति र भुक्तानीको विवरण, त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक पेस भएको २०८० आषाढ ३१ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्राप्ति र भुक्तानीको विवरण र त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरण समावेश भएको वित्तीय प्रतिवेदनले यस पालिकाको वित्तीय कारोबार र प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित प्रचलित कानून बमोजिम सारभूतरूपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ ।

२. **कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार**

२.१. पालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय तथा विविध कोष लगायतको वित्तीय विवरण महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको ढाँचा पूर्ण रूपमा प्रयोग गरेर तयार गरेको छैन ।

२.२. लेखापरीक्षणबाट रु. १ करोड २९ लाख ३३ हजार बेरुजू देखिएको छ । सो सम्बन्धमा रु. १ करोड ५ लाख ५६ हजारको प्रतिक्रिया उपर कारबाही भई बाँकी बेरुजू असूल गर्नुपर्ने रु. ३ लाख ९७ हजार, अनियमित भएको रु. १३ लाख ३३ हजार र प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रु. ६ लाख ४६ हजार समेत गरी यस वर्ष रु. २३ लाख ७७ हजार बेरुजू कायम रहेको छ । पालिकाको गतवर्ष सम्म रु. ३ करोड १० लाख ५९ हजार बेरुजू बाँकी रहेकोमा हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजू रु. ३ करोड २० लाख ७२ हजार रहेको छ । पालिकाको बेरुजू वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजू स्थिति र बेरुजू सम्परीक्षणको व्यहोरा यसैसाथ संलग्न छ ।

हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिएको छ । वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने यस पालिकासँग हामी स्वतन्त्र छौं । त्यसका लागि प्रचलित कानून र स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले कार्य गरेका

छौं । लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

३. **अन्य व्यहोरा** - ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, बजेट व्यवस्थापन र राजस्व सङ्कलन, सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन, कार्यक्रम स्वीकृति एवं कार्यान्वयन, उपभोक्ता समितिलाई अनुदान वितरण तथा अनुगमन र सेवा प्रवाहलगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका छन् ।
४. **वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन तथा पदाधिकारीको जिम्मेवारी** - नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) बमोजिम आर्थिक कारोबारको सही र यथार्थ अवस्था चित्रण हुने गरी एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने तथा गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका कारणबाट वित्तीय विवरण सारभूत रूपमा गलत आँकडा रहित स्वरूपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्ने जिम्मेवारी यस पालिकाको व्यवस्थापनमा रहेको छ । पालिकाका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वित्तीय प्रतिवेदन प्रक्रियाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार हुनेछन् ।
५. **वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी** - वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका कारण सारभूत रूपमा गलत आँकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ । लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानून बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरेको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तरनिहित सीमाहरूका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोबारमा भएका सबै प्रकारका गल्ती (Fraud) वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुँदैन । वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रूपमा गलत आँकडा मानिएको छ ।

(जयराम घिमिरे)

नायब महालेखापरीक्षक

मसूर्याङ्दी गाउँपालिका,
लमजुङ जिल्ला,

१. चालु वर्ष २०७९।८० को बेरजु

बेरजु वर्गीकरण

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरजु			प्रतिक्रियाबाट फस्यौट			प्रतिक्रियाबाट थप बेरजु रकम	बाँकी बेरजु			बेरजु						
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम		दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने				पेस्की	
संख्या	रकम		संख्या	रकम			संख्या	रकम			असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको		सोधभर्ना नलिएको
४४	५१	१२९३३	०	२९	१०५५६	०	४४	२२	२३७७	३९७	१३३३	६४६	०	०	१९८०	०

२. अद्यावधिक बेरजु स्थिति (२०७९।८० सम्मको)

(रु. हजारमा)

पालिका	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौट	बाँकी बेरजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरजु	यो वर्षको बेरजु	कुल बेरजु बाँकी
मसूर्याङ्दी गाउँपालिका, लमजुङ	३१०५९	०	१३६४	२९६९५	०	२३७७	३२०७२

३. बेरजु सम्परीक्षणको विवरण

क्र.सं.	आर्थिक वर्ष	बेरजुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
२०७९।८० (चालु वर्षको)				
१	०७९।८०	९	कर दायित्व असूल भएको	२०१७२
२	०७९।०८०	२२	समपुरक अनुदानबाट बढी खर्च भएको रकम फिर्ता भएको	७३४०८३९
३	०७९।०८०	३०	आय ठेक्कामा मूल्य अभिवृद्धि कर असुली भएको	२९०४४६
४	०७९।०८०	३८	न्युन विजकीकरण असुली भएको	४६१८३
५	०७९।०८०	३९	पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति असुली भएको	१५४३५०
६	०७९।०८०	४२.२	बढी भुक्तानी असुल भएको	३०६४५
७	०७९।०८०	४३.१	परामर्श तथा बीमा खर्चको प्रमाण पेश गरेको	३२१४४१
८	०७९।०८०	४३.२	पालिकाको लागत सहभागिताको प्रमाण पेश भएको	७९९५२०
९	०७९।०८०	४५	प्रमाण कागज पेश गर्नुपर्ने	१२०१४४७
१०	०७९।०८०	५०	लगत कट्टा भएका व्यक्तिको भत्ता निकासी असूल भएको	४०००

११	०७९।०८०	५१	वढी निकास असूल भएको	१४२८४३
१२	०७९।०८०	५२	वढी छात्रवृत्ति निकास रकम असूल भएको	४०००
१३	०७९।०८०	५७	मत्स्य मिसन कार्यक्रममा फिर्ता रकम संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गरेको प्रमाण पेश भएको	१३६०४२
१४	०७९।०८०	५९	लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा सञ्चित कोषमा फिर्ता गरेको प्रमाण पेश भएको	६४००७
चालु वर्षको जम्मा				१०५५५९३५
गत विगत वर्षतर्फको				
१	२०७८।७९			१३६४३५६
कुल जम्मा				११९२०२९१

पालिकाको अन्तिम लेखापरीक्षणको विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

परिचय

१ परिचय -

(क) **कार्यालय परिचय** - स्थानीय शासन पद्धति सुदृढ गरी विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यास संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह-अस्तित्व र समन्वय प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्देश्य रहेको छ । यस पालिकामा ९ वडा रहेको छ भने क्षेत्रफल ५९७ वर्ग किलोमिटर तथा जनसंख्या १८ हजार ७५९ रहेको छ ।

(ख) **लेखापरीक्षणको उद्देश्य** - लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वासता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानुनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ ।

(ग) **लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि** - यस कार्यालयको विनियोजन, राजश्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्जात हिसाब, आर्थिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८०।०९।२८ देखि २०८०।१०।०२ सम्म रहेको छ ।

(घ) **लेखापरीक्षण विधि** - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्बनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) **लेखापरीक्षणको सीमा** - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरू

सीमाको रूपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति - पालिकाको आय-व्ययतर्फ रु. ६६,०१,६६,४२६.९४ को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची -१ मा संलग्न छ ।

छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरू - लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरू अनुसूची - २ मा संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरू

- २ **आन्तरिक लेखापरीक्षण** - स्थानीय तह सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले आर्थिक कारोबारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यक्षमता र प्रभावकारिताको आधारमा प्रत्येक त्रैमासिक समाप्त भएको एक महिना भित्र आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने उल्लेख छ । तर मस्याङ्दी गाउँपालिकाले यस वर्षको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराएको छैन । तसर्थ कानुनमा तोकिए बमोजिम आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।
- ३ **क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति** - स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रूपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पालिकाको आ.व. २०७९।८० को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छः

क्र.स.	क्षेत्र	बजेट (रु.)	खर्च (रु.)	खर्च प्रतिशत	कुल खर्च मध्ये खर्च प्रतिशत
१	आर्थिक विकास	३०००००००	१४४३२०१८	४८.११	२.७६
२	सामाजिक विकास	२६२३४४०००	२४१२५३७७२	९१.९६	४६.१६
३	पूर्वाधार विकास	१८९८२५०००	१४७९२२५४७	७७.९३	२८.३०
४	सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्र	१५६०००००	१४७८३२६६	९४.७६	२.८३
५	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक	१११४२२८०८.५	१०४२३५९९९	९३.५५	१९.९४
जम्मा		६०९१९१८०९	५२२६२७६०२	८५.७९	१००.००

उपर्युक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी अर्थात् ९४.७६ प्रतिशत र आर्थिक विकास क्षेत्रमा सबै भन्दा घटी अर्थात् ४८.११ प्रतिशत खर्च भएको छ । त्यस्तै कुल खर्च रु. ५२ करोड २६ लाख २७ हजार मध्ये सबै भन्दा बढी अर्थात् ४६.१६ प्रतिशत सामाजिक विकास क्षेत्रमा र सबैभन्दा कम अर्थात् २.७६ प्रतिशत आर्थिक विकासमा खर्च गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक प्राथमिकता र पालिकाको स्थानीय आवश्यकतालाई समेत विचार गरी बजेट निर्माण तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

- ४ **खर्च विश्लेषण** - पालिकाले यस वर्ष कुल आन्तरिक आयबाट रु. ९१,५७,०६७.०१ राजस्व बाँडफाँड र अनुदानबाट रु. ४९,१०,२८,५०४.०४ र गत वर्षको जिम्मेवारी ३,२८,६४,१३०.३३ समेत रु. ५३,३०,४९,७०१.४९ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु. ३५,८२,६२,७२०.४३ र पुँजीगत तर्फ रु. १६,४३,६४,८८२.५१ गरी जम्मा रु ५२,२६,२७,६०२.९४ खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा १.७५ प्रतिशत रहेको छ । यसवर्ष पदाधिकारी सुविधामा रु. १,०२,०२,६७२.८० खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको १११.४१ प्रतिशत रहेको छ । पालिकालाई प्राप्त भएको सबै

अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकमबाट ६८.५५ प्रतिशत चालु र ३१.४५ प्रतिशत मात्र पुँजीगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ । यसबाट पालिकाले विकास निर्माण कार्यक्रम सञ्चालनमा न्युन खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ । प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिक रूपमा विकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ ।

- ५ **त्रैमासिक पुँजीगत खर्च** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण बनाई कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक पुँजीगत खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ:

रकम (रु. हजारमा)

बजेट उपशिर्षक	कुल खर्च	त्रैमासिक खर्च				आषाढ महिनाको खर्च
		प्रथम	दोस्रो	तेश्रो	चौथो	
पुँजीगत खर्चतर्फ	१६४३२५	३७६८	३१३५	४६९३४	११०४८८	३३९३१
प्रतिशत		२.२९	१.९१	२८.५६	६७.२४	२०.६५

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार वार्षिक पुँजीगत खर्च रु.१६ करोड ४३ लाख २५ हजारमध्ये प्रथम त्रैमासिकमा रु. ३७ लाख ६८ हजार (२.२९ प्रतिशत), दोस्रो त्रैमासिकमा रु.३१ लाख ३५ हजार (१.९१ प्रतिशत), तेश्रो त्रैमासिकमा रु. ४ करोड ६९ लाख ३४ हजार (२८.५६ प्रतिशत) र चौथो त्रैमासिकमा रु.११ करोड ४ लाख ८८ हजार (६७.२४ प्रतिशत) खर्च गरेको देखिएको छ । यसरी नै आषाढ महिनामा मात्र रु. ३ करोड ३९ लाख ३१ हजार (२०.६५ प्रतिशत) खर्च देखिनुले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा आएर खर्चको चाप बढेको देखिएकाले सन्तुलित खर्च व्यवस्थापन भएको देखिएन । स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार त्रैमासिक रूपमा सन्तुलित खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरूप आषाढमा खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

- ६ **सार्वजनिक परीक्षण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो बनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने व्यवस्था बमोजिमको कार्य भएको पाइएन । तोकिए बमोजिम सार्वजनिक परीक्षण गरी पालिकाबाट हुने आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्नु पर्दछ ।

- ७ **एकीकृत आर्थिक विवरण** - पालिकाको एकीकृत आर्थिक विवरण अनुसूचीमा संलग्न छ ।

- ८ **वित्तीय विवरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२ मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले २०७६।२।१९ मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपलब्ध गराएको स्थानीय

सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) सम्बन्धमा निम्नानुसार देखिएको छः

८.१ **वित्तीय विवरणको यथार्थता** - पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) तयार गर्नुपर्छ । पालिकाले सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रु. १२,३६,२०,२९८।२७, एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रमको रु. ३,३३,६६,६४७।५३ र गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम तर्फ रु. ४,५३,९२०।०० समेत गरी रु. १५,७४,४०,८६५।८० सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन । जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन । तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

८.२ **फरक हिसाब** - यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु. ३६,८५,०४१।०४, यस वर्षको प्राप्ति रु. १९,०८,४८५।५४, यस वर्षको भुक्तानी रु. २८,२६,८९२।२८ र बैङ्क मौज्जात रु. ६४,०२,४६१।०४ फरक परेको छ । सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरू समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७२ ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	गत वर्षको जिम्मेवारी (रु.)	यस वर्षको प्राप्ति (रु.)	यस वर्षको भुक्तानी (रु.)	बैङ्क मौज्जात (रु.)
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२)	३३०३०८५७.८३	५०२१९९९६९.७८	५१८२९७८७०.९७	१५९२४४७१.१०
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	३६७१५८९८.८७	५००२९१४८४.२४	५१५४७०९७८.६९	२२३२६९३२.१४
फरक	३६८५०४१.०४	१९०८४८५.५४	२८२६८९२.२८	६४०२४६१.०४

८.३ **बैङ्क हिसाब विवरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरणअनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ । पालिकाले बैङ्क हिसाब मिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा सेस्ता र बैङ्क मौज्जात देहायअनुसार छः

खाता	स्नेस्ताअनुसार मौज्दात (रु.)	बैङ्क स्टेटमेन्टअनुसार वर्षान्तको मौज्दात (रु.)	फरक (रु.) (बैङ्क-स्नेस्ता)
स्थानीय तह सञ्चित कोष खाता	५६२७०३१.२८	५६२७०३१.२८	०.००
चालु खर्च खाता	३५०९२९४.५४	८२७४८३३.८	४७६५५३९.००
पुँजीगत खर्च खाता	२८०९१८९.६	८०६८९०.६	-२००२२९९.००
विविध खर्च खाता	३३६८२५.९	३३६८२५.९	०.००
प्रकोप व्यवस्थापन खाता	०.००	३१६८७८.९६	३१६८७९.००
स्थानीय विभाज्य कोष	०.००	१३९०३८०	१३९०३८०.००
कर्मचारी कल्याण कोष खाता	०.००	०.००	०
धरोटी	४७४८२१३.३४	४७४८२१३.३४	०
ग१.१, आन्तरिक राजस्व खाता	९०७१७३.६६	९०७१७३.६६	०
ग१.२, बाँडफाँडबाट प्राप्त राजस्व खाता	२२६४०९	२२६४०९.००	०
विविध कोष खाता	०	२९१२५.००	२९१२५.००
जम्मा	१८१६४१३७.३२	२२६६३७६१.५४	४४९९६२४.००

पालिकाले म.ले.फा.नं. २१२ तयार गरी स्नेस्ता र बैङ्कबीच हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

८.४ सञ्चित कोषमा जम्मा (ट्रान्सफर) - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७५ बमोजिम एक आर्थिक वर्षमा खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको रकम आर्थिक वर्षको अन्तमा स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। आर्थिक वर्ष समाप्त पश्चात पनि पालिकाको चालु खर्च खातामा रु. ८२,७४,८३३।८०, पुँजीगत खातामा रु.८,०६,८९०।६०, आन्तरिक राजस्व खातामा रु. ९,०७,१७३।६६, राजस्व बाँडफाँड खातामा रु. २,२६,४०९।०० समेत रु. १,०२,१५,३०७।०६ मौज्दात रहेको पाइयो । उक्त रकम २०८०।६।१६ गते सञ्चित कोषमा ट्रान्सफर भएको पालिकाले जनाएको छ । तोकिएको समयमा सो रकम सञ्चित कोषमा जम्मा (ट्रान्सफर) गरी हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ ।

९ कर दायित्व -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-२१ मा रु. २०,१७२ सम्परीक्षण गरिएको ।)

१० आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागु

गरेको पाइएन। जसले गर्दा पालिकाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर रहेको र सोमाथि विश्वस्त हुन सक्ने अवस्था छैन। यस सम्बन्धमा देखिएका केही व्यहोराहरू देहायबमोजिम रहेका छन्:

- पलिकाले आ.व. २०७९।८० को अवधिमा भएको आफ्नो आर्थिक कारोबारको अनुसूची-२११ बमोजिम ढाँचामा वार्षिक प्रतिवेदन तयार नगरेको,
- राजस्व सङ्कलन सम्बन्धमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी सबै कारोबार बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत गर्ने नगरेको,
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम पालिकाले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, वार्षिक योजना तयार गरे पनि सो को कार्यान्वयन अवस्था कमजोर रहेको,
- रणनीतिगत विषय, क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा नल्याएको,
- स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाको विश्लेषण गरी सम्भाव्य आयोजनाको बैङ्क तयार गरे पनि लागत यकिन नभएको, DPR तयार नगरेको,
- दिगो विकास योजना (२०१५-३०) लाई कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गर्ने र मध्यकालिन लक्ष्यहरू तोकी मूल्याङ्कन गर्ने कार्य नभएको,
- वडा कार्यालयमा रहेका जिन्सी सामान सहितको अभिलेख देखिने गरी पालिकाको मूल जिन्सी खाता अद्यावधिक नगरेको,
- जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्नेमा नगरेको,
- कुनै रकमको भुक्तानी दिँदा रित पुगेको वा नपुगेको जाँच गरी रसिद विल भर्पाइहरूमा सिलसिलेवार नम्बर राखी कार्यालय प्रमुखले तोकेको कर्मचारीले भुक्तानी भएको जनाउने छाप समेत लगाई दस्तखत गरी प्रमाणित गर्नुपर्नेमा सो अनुसार नगरेको,
- सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(११) मा निर्माण कार्य सम्पन्न गरिसकेपछि भौतिक संरचनाहरूको विवरण खुलाई अभिलेख राख्नुपर्नेमा नगरेको,
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को परिच्छेद ७ दफा ३१ मा आगामी आर्थिक वर्षमा भत्ता प्राप्त गर्नेहरूको विवरण सम्बन्धित वडा समितिहरूको सिफारिसका आधारमा स्थानीय सभामा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा कार्यालयले लाभग्राहीहरूको विवरण सभामा पेश नगरेको,
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को परिच्छेद ७ दफा ३२ (३) मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीहरूको नाम नामेसी स्थानीय तहको वेवसाइटमा राख्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले उक्त कार्यविधिको पालना नगरेको,
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को परिच्छेद ७ दफा ३२(२) मा पालिकाले नयाँ नाम दर्ता, चौमासिक भत्ता वितरण सम्बन्धित विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था भएता पनि पालिकाले उक्त विवरणहरू सार्वजनिक गरेको देखिने गरी प्रमाण नराखेको,
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ४५ मा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समिति समक्ष पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित समितिमा पेश गरेको नदेखिएको,

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा पालिकाले सार्वजनिक सम्पत्तिहरूको अभिलेख राखेको छैन।
- खेलकुद कार्यक्रम, साँस्कृतिक कार्यक्रमहरूको लागि अध्यक्षको तोक आदेशको आधारमा भुक्तानी गर्ने गरेको,
- सवारी तथा उपकरणको मर्मत संरक्षण तथा अभिलेख फारम नराखेको ।

तसर्थ पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकिए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाई सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

- ११ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको अनुमान कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाका उपाध्यक्षले मिति २०७९।०३।१० मा रु. ५४ करोड ३९ लाखको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा सभाबाट मिति २०७९।०३।२० मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले मिति २०७९।०४।०१ मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ ।
- १२ **कानून र सञ्चालन स्थिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहहरूले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन तथा सोको अधिनमा रही नियम निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने व्यवस्था छ । जसअनुसार स्थानीय तह सञ्चालनको लागि सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट नमूना कानूनहरू बनाई उपलब्ध गराएकोमा यस पालिकाले हालसम्म १६ वटा ऐन, ३ वटा नियमावली, २६ कार्यविधि लगायत ५६ वटा कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । आफ्नो आवश्यकता अनुसार कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।
- १३ **न्यायिक समिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ४६ देखि ५३ सम्म न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र तथा न्याय सम्पादन प्रक्रियाको व्यवस्था गरेको छ । समितिमा परेको उजुरीमध्ये मेलमिलाप प्रकृतिका आधारमा वि.वाद दर्ता भएको ३ महिनाभित्र टुङ्गो लगाउने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार गत वर्ष फर्स्यौट वा कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउन बाँकी नरहेको र यो वर्ष थप भएको ५ विवाद दर्ता मध्ये ४ वटा मात्र फर्स्यौट भई १ बाँकी देखिन्छ । न्याय सम्पादन प्रक्रियालाई ऐनले तोकेको म्यादभित्र फर्स्यौट वा कारबाही किनारा गरी टुङ्गो लगाउनुपर्दछ ।
- १४ **स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभूत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य स्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कनसहितको पालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क

सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा स्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन । स्थानीय तहका प्राथमिकीकरणका क्रियाकलाप सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन, अभिलेखांकन तथा उपयोग गर्नुपर्दछ ।

- १५ **आवधिक योजना** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विकासका लागि आवधिक योजना बनाई लागु गर्नेमा यस पालिकाले आवधिक योजना तयार गरेको छैन । आवधिक योजना नहुँदा पालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाका दीर्घकालिन विषयलाई भन्दा सालवसाली विषयहरूलाई समावेश गरेको देखिन्छ । स्थानीय तहको समग्र विकासका लागि आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।
- १६ **बजेट सीमा निर्धारण समिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरू फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र पालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेकोमा पालिकाले समितिको गठन गरेको छैन । ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटे बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ ।
- १७ **प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ । पालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित १०० दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा लेखापरीक्षण अविधि सम्म प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ७५ जना पदपूर्ति भएको देखिन्छ । लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका कृषि अधिकृत, पशु चिकित्सक, जनस्वास्थ्य अधिकृत, प्रसासन सहायक सहित २५ पदहरू रिक्त रहेका छन् । दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर पर्दछ । तसर्थ रिक्त पदहरू कानून बमोजिम पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।
- १८ **सहकारी नियमन** - सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ७३ अनुसार मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने र सहकारी नियमावली, २०७५ को नियम २८(४), सहकारी संस्थाहरूको सुपरीवेक्षण, निरीक्षण तथा अनुगमन निर्देशिका, २०७८ को दफा ३ मा मासिक प्रतिवेदन प्रत्येक महिना ७ गते भित्र एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) दाखिला गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरणअनुसार पालिका भित्र १३ वटा सहकारी संस्था रहेका छन् । पालिका भित्रका सहकारी संस्थाहरूले एकीकृत सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPOMIS) बाट विवरण दाखिला गरेको पाइएन । त्यसैगरी पालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन समेत लेखापरीक्षणका

क्रममा पेश भएन । जसले गर्दा सहकारीको सञ्चालन अवस्था बारे अध्ययन गर्न सकिएन । तसर्थ ऐन, नियमावली र निर्देशिका अनुसार प्रणालीमा विवरण दाखिला गर्न लगाई सोको प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्दछ ।

- १९ **सेवाप्रवाह** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद-३ मा स्थानीय तह तथा वडा कार्यालयको काम कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था छ । पालिका बाट प्राप्त विवरण अनुसार पालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा निम्नानुसार सेवा प्रवाह गरेको छः

क्र.सं.	विवरण	सेवा प्राप्ति लागि निवेदन सख्या	सिफारिस संख्या
१	नागरिकता सिफारिस	१०१७	१०१७
२	नाता प्रमाणीत	७५०	७५०
३	जन्म दर्ता	५७२	५७२
४	मृत्यु दर्ता	२४१	२४१
५	विवाह	२६५	२६५
६	वसाईसराई दर्ता	८२	८२
७	सम्बन्ध बिच्छेद दर्ता	४२	४२
८	घर बाटो सिफारिस	२९८	२९८
९	चार किल्ला सिफारिस	२९९	२९९
१०	जग्गाको न्युनतम मू.सिफारिस	२९	२९
११	जग्गा नाम सारी सिफारिस	१०२	१०२
१२	फर्म उधेग दर्ता सिफारिस	२६९	२६९
१३	जन्म मृत्यु वसाईसराई संशोधन	२४	२४
१४	दलित जनजाति सिफारिस	१३८	१३८
१५	जन्म मृत्यु प्रमाणित	२२४	२२४
१६	अन्य सिफारिस	३१८६	३१८६

- २० **फोहरमैला व्यवस्थापन** - फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ अनुसार स्थानीय तहहरूले स्रोतमै फोहरमैलाको वर्गीकरण गर्न लगाई सोही अनुसार सङ्कलन र व्यवस्थापन गर्ने कार्यको सुरुवात गर्न नसकेको कारण फोहरमैला व्यवस्थापनमा जटिलता देखिएको छ । फोहर उत्सर्जन हुने स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी कुहिने, नकुहिने, सिसाजन्य, अस्पतालबाट उत्पादित र इ-वेष्ट लगायतका फोहर वर्गीकरण

गरी उपयुक्त व्यवस्थापन गरेको देखिएन । फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी पालिकाको पर्यावरणलाई स्वच्छ राख्नुपर्दछ ।

- २१ **तलबी प्रतिवेदन** - निजामती सेवा ऐन २०४९, स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ । पालिकाले यो वर्ष तलबी प्रतिवेदन पारित नगराई सङ्घीय सरकारबाट हस्तान्तरित चालु अन्तर्गत स्वास्थ्य तर्फ ३६ कर्मचारीको रु. २,८५,०९,०७७.५६, र पालिकाका २८ कर्मचारीको रु. १,८९,९५,८२३.३२ समेत रु. ४,७५,०४,९००.८८ खर्च लेखेको छ । तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्दा पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।
- २२ **समपुरक अनुदानबाट बढी खर्च** -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. ७,३४०,८३९ सम्परीक्षण गरिएको ।)

- २३ **राजश्व बाँडफाँड** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को साविकको दफा ६४ मा ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवाबाट सङ्कलन गरिने कर प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको रूपमा रहने र सोको दर प्रदेशले निर्धारण गर्ने र स्थानीय तहले सङ्कलन गरी प्रदेश कानून अनुसार बाँडफाँट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर उक्त ऐनको सो दफा खारेज भई ६२ (क) थप गरी ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा बिक्रीबाट प्राप्त रकम स्थानीय सञ्चितकोषमा जम्मा गर्ने गरी सो करमा स्थानीय तहको एकल अधिकार कायम गरेको तर सोही अनुरूप प्रदेश कानून संशोधन नगरेको कारणले सो करबाट संकलित राजश्व बाँडफाँटमा अस्पष्टता देखिएको अवस्थामा उक्त दफा विपरीत हुनेगरी सङ्घीय मन्त्रिपरिषद्ले ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा बिक्री तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ जारी गरी उक्त कर प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार कायम गरेको देखिएबाट थप अस्पष्टता सिर्जना गरेको छ । यो वर्ष पालिकाले यो वर्ष ढुङ्गा, गिट्टी र बालुवा बिक्री बापत रु.३०,४८,१७४ सङ्कलन गरेकोमा बाँडफाँट गरेको छैन । राजश्व बाँडफाँट सम्बन्धी कानून तर्जुमा गर्दा सङ्घीय कानूनसँग नबाझिने गरी तयार गर्नुपर्दछ । साथै स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरी प्रकृतिक स्रोतको उपयोग गर्नुपर्दछ ।
- २४ **आय अनुमान** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आयसमेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले पेश गरेको आय-व्ययको अनुमानमा आन्तरिक आयतर्फ मालपोत, कर, सेवा शुल्क, दस्तुर बापत अनुमानित रु. १,००,००,०००.०० प्राप्त हुने प्रक्षेपण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा रु. ८१,२८,२४१.०० अर्थात अनुमानको ८१.२८ प्रतिशत मात्र आय प्राप्त गरेको छ । आम्दानीका अन्य स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यथार्थपरक बनाई आय आर्जन वृद्धि गर्नेतर्फ विशेष ध्यान दिन आवश्यक देखिएको छ ।
- २५ **आय ठेक्का व्यवस्थापन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६२ (क) मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको वातावरणीय मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा गिट्टी बालुवा बिक्री बापत प्राप्त रकम पालिकाले सञ्चित कोषमा जम्मा गर्ने तथा गण्डकी प्रदेश सरकार ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन सङ्कलन क्रसिड र बिक्री वितरण तथा क्रसर उद्योग स्थापना

र सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यविधि २०७५ मा सम्बन्धित स्थानीय तहले दोस्रो पक्षसँग ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन ठेक्का सम्झौता गर्दा प्रदेश सरकारले तोकेको दरमा सम्झौता गरी सोही बमोजिम राजस्व सङ्कलन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

२५.१ **आय ठेक्का नलागेको** - पालिकाले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेको निम्नानुसार १४ घाटको ठेक्का व्यवस्थापन गरी आय प्राप्त गरेको छैन । यसबाट पालिकाको अनुमानित रु. १२,१०,१००.०० राजस्व गुमेको छ। उपरोक्त घाटहरू मध्ये ४ ठेक्काको लागि सूचना आह्वान गरेको छैन भने बाँकीको सूचना प्रकाशन भए पनि बोलपत्र नपरेको पालिकाले जनाएको छ। सो क्षेत्रमा ठेक्का नलागेतापनि पालिकाले अमानतबाट समेत राजस्व सङ्कलन गर्नेतर्फ ध्यान दिएको देखिएन। पालिकाले ठेक्का नलागेको क्षेत्रमा अमानतबाट भएपनि राजस्व सङ्कलन गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्छ ।

घाटको नाम	उत्खनन् गर्न सकिने परिमाण	भ्याट र कर बाहेक (रु.)
स्यांगे श्री चौर म. गा. पा. ४	५६७	१४०२००
बंकर क्षेत्र म. गा. पा. ४	९६५.२५	२३८६००
घोप्टे भिर नजिक म. गा. पा. ४	१०३९.५	२५७०००
राम बजार नजिक म. गा. पा. ५	२३२३.२	५७४३००
जम्मा		१२१०१००

२५.२ **उत्खनन् परिमाण** - पालिकाले यो वर्ष निम्नानुसार आय ठेक्का व्यवस्थापन गरी निम्नानुसार ९ ठेक्काबाट रु. २५,५८,१५९.०० असूल गरेको छ। सम्झौता गर्दा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन बाट कायम भएको परिमाण उत्खनन् गर्न सकिने गरी सम्झौता भएको छ र ठेकेदारहरूले सम्झौता अनुसार ढुंगा गिट्टि तथा बालुवा उत्खनन् गरेको पालिकाले उल्लेख गरेपनि पालिकाले अधिकतम उत्खनन् परिमाण भित्र रहेर उत्खनन् भए नभएको सम्बन्धमा यकिन गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्माण, आवश्यक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, सम्झौता गर्ने फर्महरूलाई जिम्मेवार बनाउने काम गरेको छैन। यसबाट बढी परिमाणमा ढुंगा गिट्टि बालुवा उत्खनन् भई वातावरणीय प्रभाव पर्ने देखिन्छ। वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनबाट कायम भएको अधिकतम उत्खनन् परिमाणको सिमा भित्र रहेर मात्र उत्खनन् गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

फर्मको नाम	घाटको नाम	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन अनुसार उत्खनन् गर्न सकिने परिमाण	ठेक्का सम्झौतामा उल्लेखित परिमाण	सम्झौता मिति	सम्झौता रकम (रु.)
जि.डि.जि. कन्स्ट्रक्सन प्रा.ली.	विमिरे बगर, म.गा.पा-७	४४८८	४४८८	२३/११/२०७९	१२७२१५२

.. ..	आंगे र बगैचा, म.गा.पा-९	८५३	८५३	२७/१०/२०७९	३५३८६२.३
.. ..	कत्मे बगर, म.गा.पा-७	२०२८	२०२८	२३/११/२०७९	५७६०४९.५
जोन विल्डर्स	दुले ओडार, म.गा.पा-८	१२५५.५	१२५५.५	०२/११/२०७९	३५६०९५
जम्मा					२५५८१५९

२६ **आन्तरिक आय** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ:

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च (रु.)	आन्तरिक आय (रु.)	आन्तरिक आय प्रतिशत
३७,८०,०८,२५०	८१,२८,२४१	२.१५

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा २.१५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय वृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२७ **कर तथा शुल्क असुली** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा बहाल कर, व्यवसाय कर र बहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती आय शीर्षकमा आय अनुमान र असूली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ:

क्र.सं.	आय शीर्षक	अनुमान (रु.)	असूली (रु.)	असूली प्रतिशत
१	सम्पत्ति कर	०	०	०
२	भूमि कर	१५०००००	१०८५५३५	७२.३६९
३	घर जग्गा बहाल कर	२५००००	१४२२५५	५६.९०२
४	बहाल बिटौरी कर	२०००००	९१७२०	४५.८६
५	कृषि तथा पशुजन्य कर	३०००००	२१९४८८	७३.१६३
६	व्यवसाय कर	५०००००	३६८५००	७३.७
७	ढङ्गा गिटी बालुवा माटो समेत	३००००००	२६६९८३९	८८.९९५

८	अन्य सेवा शुल्क	२५०००००	२७९३४९०	१११.७४
९	पर्यटन शुल्क	५००००	०	०
१०	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	५००००	०	०
११	सरकारी सम्पत्ती वहाल कर	५०००००	५८१२५०	११६.२५
१२	परिक्षा शुल्क	४०००००	१७३१६४	४३.२९१
१३	सवारी साधन कर	५००००	०	०
१४	घर नक्सा पास प्रमाणीकरण	२०००००	०	०
१५	अन्य आम्दानी	५०००००	३०००	०.६
जम्मा		१०००००००	८१२८२४१	८१.२८

पालिका भित्र रहेका करदाताहरूको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असूली यथार्थ मात्र सक्ने अवस्था देखिएन । सम्पत्ति कर, पर्यटन शुल्क लगायत विभिन्न ५ आय शिर्षकमा ३,५०,००० आय अनुमान गरेकोमा प्राप्ति शुन्य रहेको छ । आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायारामा ल्याउनु पर्दछ ।

- २८ **व्यवसाय कर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस वर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क बापत रु.३,६८,५०० कर सङ्कलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरूको अभिलेख अद्यावधिक गरेको छैन । जसबाट पालिकाले सङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मन्न सक्ने अवस्था छैन । तसर्थ पालिकाले क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ ।
- २९ **राजश्व रकम समयमा दाखिला नभएको** - गण्डकी प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा २३ मा प्रचलित कनुन बमोजिम सरकारलाई प्राप्त हुने राजश्व रकम कार्यालयमा प्राप्त भएपछि सरकारी कारोबार गर्ने बैङ्कमा सोही दिन वा काबु वाहिरको परिस्थिति परी सोही दिन दाखिला हुन नसकेमा सोको भोलिपल्ट सञ्चितकोष दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।
- २९.१ कार्यालयले राजस्वको अभिलेख अद्यावधिक गरी सोको लेखापरीक्षण गराउने जिम्मेवारी कार्यालय प्रमुखको हुने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाबाट रसिद ठेलिहरू छुपाई गरेर वडा कार्यालयमा पठाउने गरेकोमा पालिकाले आगामी दिनमा राजश्व असूलीलाई स्वचालित प्रणाली मार्फत व्यवस्थापन सम्बन्धमा विशेष ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने देखियो ।
- २९.२ सेस्ताहरूको नमुना परीक्षण गर्दा विभिन्न वडाहरूले टाढा भएको कारण मासिक रूपमा अन्तमा एकमुष्ट राजश्व बैङ्क दाखिला गर्नुपर्ने र पालिकाले राजश्व सङ्कलन भएको भोलिपल्ट बैङ्क दाखिला गर्नुपर्नेमा महिना समाप्त भएपछि एकमुष्ट दाखिला गर्ने गरेकोले पालिका तथा उक्त वडालाई उल्लेखित तालिका अनुसारको

हिसाव किताव गरी कानुन बमोजिमको जरिवाना लगाई हुन आउने रकम असूल गरी राजश्व प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न जोड दिनुपर्दछ।

वडा नं.	महिना	कुल राजश्व	एकमुष्ठ दाखिला मिति
२	श्रावण	२३१२५	२०७९।०७।०२
३	श्रावण	३९६३०	२०७९।०७।२३
५	श्रावण	९४२०	२०७९।०८।०९

३० आय ठेकामा मूल्य अभिवृद्धि कर -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु.२९०,४४६ सम्परीक्षण गरिएको ।)

३१ ठेक्का अभिलेख - सार्वजनिक निर्माण कार्य गर्ने हरेक निकायले ठेक्का अभिलेख म.ले.प.फा.न.५०७ को ढाँचामा अद्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ। निर्माण कार्यको विस्तृत अभिलेखाङ्कनको लागि प्रयोग गरिने ठेक्का सम्बन्धी अभिलेखले कुल गर्नुपर्ने कार्य, हाल सम्म भएको कामको परिमाण, मूल्य, कार्य सम्पादन जमानत, पेशकी ग्यारेन्टीको अवस्था, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मिति, भेरिएशन लगायतको जानकारी उपलब्ध हुन्छ। तर यस कार्यालयले उक्त विवरण देखिने गरी अभिलेख राखेको देखिएन। अतः स्वीकृत ढाँचा अनुसार सबै विवरण खुल्ने गरी ठेक्का अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्दछ।

३२ योजना प्राथमिकीकरण - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागु गर्नुपर्ने उल्लेख गरेको छ। स्थानीय तहले योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिवी निवारण, उत्पादनमूलक, रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो र वातावरण संरक्षण र भाषिक र साँस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकता आधारमा योजना छनौट गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा ९ वडाको लागि निम्नानुसार २६९ वडागत र पालिकास्तरका २९ गरी कुल २९८ योजनामा रु. १५ करोड ५ लाख २५ हजार बजेट विनियोजन गरेको छ।

क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	योजना सङ्ख्या	रु.२० लाख माथिका योजना सङ्ख्या	रु.५ लाखदेखि २० लाख सम्मका योजना सङ्ख्या	रु.५लाखभन्दा कमका योजना सङ्ख्या
१	पालिकास्तरीय	२९	४	२	२३
२	वडास्तरीय	२६९	०	२३	२४६

उपर्युक्त विवरणअनुसार पालिकाले साना र वितरणमुखी योजनाहरू सञ्चालन गरेको देखिन्छ । जसले गर्दा सञ्चालित योजनाबाट दीर्घकालिन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ । तसर्थ पालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथमिकीकरण र छनौट गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

३३ **वार्षिक खरिद योजना/गुरुयोजना** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ ले वार्षिक १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरुयोजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ ले वार्षिक १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खरिद योजना बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले विभिन्न शीर्षक अन्तर्गत वार्षिक रु. १६,४३,२४,८८२.५१ पुँजीगत खर्च/खरिद/निर्माण कार्य गरेको छ । तर पालिकाले आफ्नो खरिद नियमावली नबनाएको अवस्थामा उक्त ऐन, नियम बमोजिम वार्षिक खरिद योजना र गुरुयोजना नबनाई खरिद कार्य गरेजको देखियो । अतः पालिकाले उक्त नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरुयोजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

३४ **बीमा** - सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ११२ मा १० लाख भन्दा बढी मूल्यको निर्माण कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीले निर्माण सामग्री प्रयोग गरिने मेसिन औजार वा प्लान्ट लगायत निर्माण कार्यको पूर्ण प्रतिस्थापन खर्च लगायत उपनियम २ मा लेखिएदेखि बाहेक सम्पूर्ण जोखिम बहन गर्ने गरी बीमा गराउनु पर्ने तथा बीमा गराएर मात्र निर्माण कार्य गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । आयोजनाले तपशिल बमोजिमका ठेक्काहरूमा बीमा नै नगराई तथा कम अवधिको बीमा गराई निर्माण कार्य गराएको तथा पेशकी रकम उपलब्ध गराएको छ । तोकिए बमोजिम बीमा गरेर मात्र निर्माण कार्य गराउने तर्फ यसरी पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

ठेक्का नं.	निर्माण व्यवसायी	सम्झौता रकम (रु.)	बीमामा खर्च रकम (रु.)	बीमा अवधि	कैफियत
०१/MRM/NCB/ROAD/२०७९-८०	Machhapuchre Nirman Sewa	२,०८,३०,१७५	७६७३७	२०८०।२।३२	पुरा अवधिको बीमा नगरेको
०४/MRM/WS/BWS/२०७९-८०	Hertz Engineering Pvt. Ltd	४८,१०,२५७	२६८३३	२०८०।१०।२२
०६/MRM/EM/२०७९-८०	Seti Devi Construction	१,०८,२२,२४६			बीमा नगरेको
०३/MRM/NCB/ROAD/२०७९-८०	Sarbajanik Nirman Sewa	६१,६३,०६४		

३५ **एक दिन अवधिको बिमा** - खुदी-रोप्लेफाटऔ नयु सडक विस्तार योजनाको निर्माण व्यवसायी श्री बि. एण्ड. बि. विल्डर्सले २०२३।६।१५ एक दिनको मात्र बीमा गरी सो बापत रु. ४५,५६७ भुक्तानी

लिएको छ । सम्झौतामा उल्लेखित शर्त अनुसार बीमा नगरी औपचारिकताको लागि मात्र बीमा गरी भुक्तानी लिएको रकम सम्बन्धित निर्माण व्यवसायी बाट असूल गर्नुपर्ने रु.

असूल गर्नुपर्ने	४५,५६७
-----------------	--------

३६ परामर्श तथा डीपीआर खर्च - बजेट व्यवस्था भई कार्यान्वयन हुने आयोजनाको मात्र गुरुयोजना डीपीआर लगायतको अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्दछ । यस कार्यालयले यो वर्ष स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार देहाय बमोजिमको कार्य परामर्शदाताबाट गराई प्रतिवेदन प्राप्त गरेको छ । यस्तो अध्ययन कार्य गराउँदा लाग्ने खर्चको लागत अनुमान तयार गर्दा कुनै आधार नलिई स्वीकृत बजेट बमोजिमकै रकम खर्च गरेको उपयुक्त देखिएन । डी.पी.आर.तयार गर्दा कार्यालयको प्राविधिक जनशक्ति प्रयोग नगर्नाको कारण स्पष्ट गर्दै आगामी दिनमा आगामी दिनमा कार्यालयको प्राविधिक जनशक्तिबाट यस्तो कार्य गराउनु पर्दछ । उक्त योजनामा लागतको तुलनामा नगन्थ बजेट विनियोजन भएकोले कार्यान्वयन नहुने देखिन्छ । बजेट व्यवस्थापनको सुचिश्चितता हुने आयोजनाको मात्र सर्भेक्षण गर्ने र सर्भेक्षण भएका योजनाहरू कार्यान्वयनमा लैजानु पर्दछ ।

भौचर नं.	आयोजना	लागत (रु.)	DPR अनुसार आयोजनाको लागत (रु.)	आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था
३३५ (परामर्शदाता: कलश ईन्जिनियरिङ सर्भिस प्रा.लि.)	हर्सिङ क्षेत्र विकास तथा व्यवस्थापन योजना	३९२०००	३७५९४४५९	यो वर्षको बजेटमा रु. ५ लाख मात्र बजेट विनियोजन भएको

३७ नन्फाइलर - मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १८ मा भुक्तानीमा प्राप्त मूल्य अभिवृद्धि करको विवरण भुक्तानी पाएको अर्को महिनाको २५ गतेभित्र सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा कर विवरण सहित दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाबाट देहायका फर्मलाई निम्नानुसार रकम भुक्तानी दिएकोमा लेखापरीक्षण अवधिसम्म पनि ती फर्महरू कर विवरण नबुझाई नन्फाइलर रहेको पाइयो । कानूनी व्यवस्था अनुसार विवरण नबुझाएकोले कर समायोजन भएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

भौचर नं.	निर्माण व्यवसायी/आपूर्तिकर्ता	पान नं.	बिल रकम (रु.)	भ्याट रकम (रु.)
१९	विनसरा/क्वालीटी जे भी	६१७४१९७९२	१९१४६२२	२२०२६६
३७	प्रसाद कन्स्ट्रक्सन	६१००८५९९४	१४५६२५८	१६७५३४
जम्मा				३८७८००

प्रमाण पेश नगरेको	३,८७,८००
-------------------	----------

३८ न्युन बिजकीकरण - सार्वजनिक खरिद नियमावलीको नियम १० मा निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार दररेट निर्धारण समितिले तोकेको दररेटको आधारमा निर्धारण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उपभोक्ता समिति मार्फत गराएको निम्नानुसार काममा सिमेन्ट र ईँटाको जिल्ला दररेट क्रमश रु. ८३० र १७ को आधारमा दररेट विश्लेषण गरी सोही अनुसार भुक्तानी भएको छ । तर उपभोक्ता समितिबाट जिल्ला दररेट भन्दा कम दरमा सिमेन्ट तथा ईँटा खरिदको बिल पेश गरेकोले निम्नानुसार रकम भ्याट बापत बढी भुक्तानी भएको छ । जिल्ला दररेटको आधारमा भ्याट रकम भुक्तानी हुँदा बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धितबाट असूल गर्नुपर्ने रु.

भौ.नं.	योजनाको नाम	निर्माण सामग्री	खपद परिमाण (बोरा/गोटा)	भुक्तानी दर	खरिद दर	फरक दर	भुक्तानी	मु. अ. कर
८३	खुदी खोला तटबन्द	सिमेन्ट	३३२	८३०	६७२	१५८	५२४५६	६८१९
९७	डादी उस्ता बराहपोखरी सडक	सिमेन्ट	६००	८३०	६४२	१८८	११२८००	१४६६४
१४२	खुदी हर्सिड डाँडा सिउरुड सडक	सिमेन्ट	७५८	८३०	६६३	१६७	१२६५८६	१६४५६
१६९	भिरपुस्तुन सामुदायिक भवन	सिमेन्ट	१५३	८३०	६५६	१७४	२६६२२	३४६१
१७२	थाकन आमा समुह	सिमेन्ट	१४०	८३०	६९९	२११	२९५४०	३८४०
३०२	रामबार छापा शिलढुंगा उपल्लो ताघ्रिड सडक	सिमेन्ट	३१५	८३०	६६७	१६३	५१३४५	६६७५
जम्मा								५१९१५

(प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा श्री अमर मा.वि. को रु.१५,१४९, श्री अमर मा.वि. को रु.२५,२१०, लाम्पाटा घो वा निर्माण को रु.३,४९२ र तमु ह्युल लामागाउँ आमा समुह भवन को रु.२,३३२ सम्परीक्षण गरिएको ।)

असूल गर्नुपर्ने	५१,९१५
-----------------	--------

३९ पूर्वनिर्धारित क्षतिपूर्ति -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. १५४,३५० सम्परीक्षण गरिएको ।)

४० कम कट्टी गरी भुक्तानी - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को ३९(५) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा त्यस्तो खर्च पुष्टि गर्ने बिल, भरपाई प्रमाण र कागजात संलग्न हुनुपर्ने उल्लेख छ। दश शैय्याको अस्पताल भवन निर्माणको लागि Shrinkhala Nirman Sewa सँग भएको सम्झौताको शर्तमा नियमानुसार अग्रिम कर, धरौटी तथा ३० प्रतिशत भ्याट कट्टा गरी भुक्तानी बिल भुक्तानी गर्ने व्यवस्था छ । निर्माण व्यवसायीलाई दोस्रो रनिड बिल भुक्तानी गर्दा अग्रिम कर, धरौटी तथा भ्याट कम कट्टा गरी भुक्तानी गरेको पाईयो । यसबाट ठेक्का व्यवस्थापन तथा राजश्वमा असर

पर्ने देखिन्छ । यसरी कम कट्टा भएको रकम सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीबाट असूल गरी सम्बन्धित शिर्षकमा दाखिला गर्नुपर्ने रु.

विवरण	अग्रिम कर (रु.)	धरौटी (रु.)	भ्याट (रु.)	जम्मा (रु.)
कट्टी गर्नुपर्ने रकम	११३३९५	३७७९८३	२९४८२७	७८६२०४
कट्टी गरेको रकम	९८१५९	३२७१९७	२५५२१४	६८०५७०
नपुग रकम	१५२३६	५०७८६	३९६१३	१०५६३४

असूल गर्नुपर्ने	१,०५,६३४
-----------------	----------

४१ **लागत सहभागिता** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६४ को नियम ९७ मा उपभोक्ताको लागत सहभागिता समेत रु. १ करोड सम्मको काम उपभोक्ता समितिबाट गराउन सकिने व्यवस्था छ । गण्डकी प्रदेश सरकारले जारी गरेको बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. २९ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायसँग सम्झौता भई सञ्चालन हुने पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी काममा उपभोक्ता समितिले कार्य गर्ने गरी सम्झौतामा भएको रकमको कम्तीमा दश प्रतिशत रकम लागत सहभागिता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाको अभ्यासमा समेत उपभोक्ता समितिबाट गराउने काममा न्युनतम १० प्रतिशत लागत साझेदारी गराउने रहेको र सोही अनुसार योजना सम्झौता हुने गरेको छ । तर राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम तर्फ निम्नानुसार विद्यालयको भवन निर्माण कार्य विद्यालय व्यवस्थापन समिति मार्फत गराएकोमा लागत सहभागिता जुटाएको छैन । विद्यालय व्यवस्थापन समिति मार्फत काम गराउँदा लागत सहभागिता पनि नजुट्ने र प्रतिस्पर्धा पनि नहुने भएकोले निर्माण कार्य मितव्ययी हुँदैन । यस प्रकारको निर्माण कार्य ठेक्का व्यवस्थापन गरी प्रतिस्पर्धात्मक तवरले सम्पन्न गर्नुपर्दछ ।

भौचर नं.	विद्यालय	काम	कार्य सम्पन्न रकम (रु.)	भुक्तानी रकम (रु.)
३५ र ५३	श्री अमर मा.वि.	४ कोठे भवन	४७६७९३७	४७६७९३७
४६ र ५३	श्री महेन्द्रदेव मा.वि.	२ कोठे भवन	२४१८३२८	२४१८३२८
जम्मा			७१८६२६५	७१८६२६५

४२ **बढी भुक्तानी** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को ३९(५) मा सरकारी रकम खर्च गर्दा त्यस्तो खर्च पुष्टि गर्ने बिल, भरपाई प्रमाण र कागजात संलग्न हुनुपर्ने उल्लेख छ ।

४२.१ भदौरे राटामाटा रंजित मोबाटो योजनाको कार्यसम्पन्न रकम रु. ६,७७,५९४ को आधारमा लागत सहभागिता कट्टा गरी रु. ६,०६,२५० भुक्तानी गर्नुपर्नेमा रु. ६,२४,००० भुक्तानी गरेकोले रु.

१७,७५० बढी भुक्तानी भएको छ । यसबाट पालिकालाई बढी व्ययभार परेको छ । बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धित उपभोक्ता समितिबाट असूल गर्नुपर्ने रु.

असूल गर्नुपर्ने	१७,७५०
-----------------	--------

४२.२ (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ को निर्णयानुसार रु. ३०,६४५ को सम्परीक्षण गरिएको ।)

४३ झोलुंगे पुल तर्फ - झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम अन्तर्गत झोलुंगे पुल निर्माणको लागतको ८५ प्रतिशत सङ्घीय सरकारले र १३ प्रतिशत पालिकाले व्यहोर्ने र २ प्रतिशत उपभोक्ता समितिले लागत सहभागिता जनाउनुपर्ने व्यवस्था छ । यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोरा निम्नानुसार छः

४३.१ परामर्श तथा बीमा खर्च -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ को निर्णयानुसार रु. ३,२१,४४१ को सम्परीक्षण गरिएको ।)

४३.२ पालिकाको लागत सहभागिता -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ को निर्णयानुसार रु.७,९९,५२० सम्परीक्षण गरिएको ।)

४३.३ उपभोक्ताको लागत सहभागिता - पालिकाले उपभोक्ताको बिल भुक्तानी गर्दा निम्नानुसार लागत सहभागिता घटाएर भुक्तानी गर्नुपर्नेमा पुरै रकम भुक्तानी गरेकोले बढी भुक्तानी भएको छ । बढी भुक्तानी भएको रकम सम्बन्धित उपभोक्ता समितिबाट असूल गर्नुपर्ने रु.

भौचर नं.	झोलुंगे पुलको नाम	बिल रकम	उपभोक्ताको लागत सहभागिता
२	श्री घोप्टे कालाघिरीड झो.पु.	१२७५१४८	६५५७०
३	श्री अम्बोट अमर मा.वि. झोलुङ्गे पुल	२२९५७१२	११०६०४
जम्मा		३५७०८६०	१७६१७४

असूल गर्नुपर्ने	१,७६,१७४
-----------------	----------

४४ उपभोक्ता समितिबाट रोजगारी सिर्जना नहुने काम - सार्वजनिक खरिद नियमावलीको नियम ९७(१०) मा उपभोक्ता समिती वा लाभग्राही समुदायले पाएको काम आफैले सम्पन्न गर्नुपर्ने तथा कुनै पनि निर्माण व्यवसायी वा सब कन्ट्र्याक्टरबाट गराउन नमिल्ने व्यवस्था छ। साथै स्थानीय स्रोत साधानको उपयोग, रोजगारी सिर्जना, सम्पन्न योजनामा लाभग्राहीको अपनत्व अभिवृद्धि, मर्मत तथा सम्भारमा उपभोक्ताको योगदान अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले योजना सञ्चालनमा उपभोक्ता समितिको परिचालन गरिन्छ। तर पालिकाले सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिको काम उपभोक्ता समिति मार्फत गरेकोमा रोजगारी सिर्जना नभई कार्यसम्पन्न रकम बराबरको रकम नै मेशिन परिचालन गरी सम्पन्न गरेको छ। जसको उदाहरण निम्नानुसार छ। यसबाट उपभोक्ता समितिबाट काम गराउनुको उद्देश्य पूरा हुँदैन। स्थानीय स्रोत साधानको उपयोग, रोजगारी सिर्जना, सम्पन्न योजनामा लाभग्राहीको अपनत्व अभिवृद्धि, मर्मत तथा सम्भारमा उपभोक्ताको योगदान अभिवृद्धि हुने प्रकृतिको योजनाहरूमा मात्र उपभोक्ता समिति मार्फत काम गराउनु पर्दछ।

भौ.नं.	योजना	भुक्तानी (रु.)	कार्यसम्पन्न (रु.)	डोजरको बिल (रु.)
३०	वडा नं ३ को बाटो सफाई	३६३७५०	४०५५५३	४०४५९७
३४	वडा नं ४ को बाटो सफाई	२४७०००	२५२५७५	२५५४३६
३६	वडा नं ८ को बाटो सफाई	२४२५००	२७१५२७	२७२०२२
५७	निउरी मोटरबाटो	८४००००	९३१७८८	९३०२९४
५८	भाचे मार्चा मोटरबाटो	४२२९२४	४७२७७८	४७४१७४
६८	ओखले भिरकुना मो बाटो	१४२५९०	१७२८९१	१४०६६१
८४	वडा नं २ को बाटो सफाई	२८१३००	३११९२४	३१३६०३
९५	तराप धनेश्वरखेल मैदान	३८८०००	४३४८७९	४३५१७४
१०३	तातोपानी युवा क्लव खेल मैदान	४७५३००	५३१९६२	५३७१३८
१०४	छिचु मोटरबाटो	६३१४७०	७१०४३५	७०८९०७
२८३	घनपोखरा खेल मैदान निर्माण	६७९०००	७७९६१३	७६३१५६
३०५	स्वास्थ्य चौकी देखी गणेश मा.वि. मोटरबाट	३०५५५०	३५३०४३	३८०५००

४५ दरबन्दी बाहिरको करार सेवा - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र र कार्यबोझको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी प्रकृतिको कामको लागि तथा सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने र अस्थायी दरबन्दी सृजना गर्न नसकिने व्यवस्था छ। त्यसै गरी सोही ऐनको २०७४ को दफा ८३(८) बमोजिम पालिकाले नगर प्रहरी, सवारी चालक, सयश, कार्यालय सहयोगी, प्लम्बर, इलेक्टिसियन,

चौकीदार, माली, बगैचे लगायतका पदमा मात्र करारबाट सेवा लिन सकिने व्यवस्था गरेको छ । पालिकाले देहायबमोजिम ३ जना कर्मचारी दरबन्दी बाहिर राखी खर्च गरेकोले अनियमित देखिएको रु.

क्र.सं.	कर्मचारीको पद	कर्मचारी संख्या	मासिक तलब	चार्डपर्व सहित वार्षिक तलब
१	ल्याब असिष्टेन्ट	२ जना	२९०००	७५४०००
२	सामाजिक परिचालक	१ जना	१८५००	२४०५००
जम्मा				९९४५००

अनियमित भएको	९,९४,५००
--------------	----------

४६ **प्रमाण कागज पेस गर्नुपर्ने** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९(१०) मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक बिल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रित पुगे नपुगेको जाँच गरेरमात्र भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गाउँपालिका चालुतर्फ निम्नानुसारको खर्चमा सो खर्च पुष्टि हुने बिल भरपाई, कागज पेस नभएकोले प्रमाण कागज पेस गर्नुपर्ने रु.

भौचर नं.	भुक्तानी पाउनेको नाम	पेस गर्नुपर्ने कागजात	रकम (रु.)
१२५	वसन्त बरुवाल	मसलन्द तथा कार्यालय सामग्री अन्तर्गत वसन्त बरुवालको पेशकी फछ्यौट कागजात	७००००
१६९	शेर बहादुर गुरुड	आर्थिक सहायता बुझाएको भरपाई	२५०००
२६९	स्वास्थ्य आमा समूह सामुहिक खेती उ स	आलु बिउ खरिद बापत सम्झना गुरुडलाई रकम बुझाएको भरपाई	५००००
४४२	जगदम्बा कन्सट्रक्सन सोलुसन प्रा.लि.	फोटोकपी बिल पेस भई भुक्तानी भएकोले सकल बिल (Invoice no NAR-०४१५)	९८६२१
जम्मा			२४३६२१

(प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१० मा सुम्निता पौडेल को रु.१७,८५०, सरोज गुरुड को रु.११,३३,५९७, रमानाथ घिमिरे को रु.५०,००० सम्परीक्षण गरिएको १)

प्रमाण पेश नगरेको	२,४३,६२१
-------------------	----------

४७ **सवारी मर्मत** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५(४) मा सार्वजनिक निकायले एक लाख रुपैयाँ भन्दा बढी रकमको सोझै खरिद गर्दा मौजुदा सूचीमा रहेका कम्तीमा तीनवटा

आपूर्तिकर्ता, निर्माण व्यवसायी, परामर्शदाता वा सेवप्रदायकबाट लिखितरूपमा दरभाउपत्र वा प्रस्ताव माग गरी खरिद गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले देहायबमोजिम मर्मतका लागि लागत अनुमान तयार नगरेको र लिखित रूपमा दरभाउपत्र माग नगरी मर्मत (खरिद) गरेको अनियमित देखिएको रु.

भौचर नं	भुक्तानी पाउने	विवरण	रकम (रु.)
१४४	सूर्य अटोमोबाइल्स	बा. १ ग. ३४२२ नं. को ब्याकहो लोडर सवारी मर्मत	१०६७०९
३०२	जगदम्बा कन्स्ट्रक्सन सोलुसन प्रा.लि.	ब्याकहो लोडर मर्मत तथा पार्टस खरिद	२३२२२२
जम्मा			३३८९३१
अनियमित भएको			३,३८,९३१

४८ **मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टी नगरेको** - मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ६(ग) मा सरकारी निकाय वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको संघ संस्थाले ठेक्का वा करार अन्तर्गत आपूर्ति हुने वस्तु वा सेवा वा वस्तु तथा सेवा आपूर्ति बापतको रकम सम्बन्धित निर्माण व्यवसायी वा आपूर्तिकर्तालाई भुक्तानी गर्दा निजलाई भुक्तानी गर्ने कर रकमको ३० प्रतिशतले हुन आउने रकम निजको नामबाट सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा जम्मा गरी बाँकी रहने कर बापतको रकम मात्र भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले देहाय बमोजिम निर्माण व्यवसायी/परामर्शदाताबाट ३० प्रतिशत मूल्य अभिवृद्धि कर कट्टी नगरी भुक्तानी दिएकोले कर समायोजन पेस गर्नुपर्ने अन्यथा मूल्य अभिवृद्धि कर असूल गर्नुपर्ने रु.

भौचर नं	भुक्तानी भएको पक्ष	बिजक नं र मिति	जम्मा बिल रकम(रु.)	मु.अ. कर (रु.)	३०% मु.अ.कर (रु.)
२७०	मदरल्याण्ड ड्राइभिङ्ग ट्रेनिङ्ग सेन्टर	२।२०७९।१२।७	४३४९७०	५००४०	१५०१२

प्रमाण पेश नगरेको	१५,०१२
-------------------	--------

४९ **बैठक भत्ता** - गण्डकी प्रदेश खर्च मापदण्ड २०७९ को दफा ३ मा बैठक भत्ता प्रदान गर्ने आधारहरूमा स्पष्ट विषयवस्तु तथा कार्ययोजनाबिना बसेको बैठकमा भत्ता प्रदान नगरीने, कानून तथा कुनै निर्णय एवं आदेशबाट गठित समिति वा कार्यदलको बैठकका लागि मात्र भत्ता प्रदान गरिने, बैठकमा आवश्यकता अनुसार बढीमा ३ जना सम्म थप व्यक्ति राख्न सकिने उल्लेख छ । यस पालिकाले विभिन्न समितिहरूको बैठकमा निम्नानुसार खर्च गरेको छ । कानूनले तोकेको संख्यामा मात्र बैठक भत्ता दिने, कानूनद्वारा स्थापित समितिहरूको बैठकमा मात्र बैठक भत्ता दिने तथा स्पष्ट एजेण्डाहरूका साथ बसेका बैठकमा मात्र भत्ता उपलब्ध गराई खर्चमा मितव्ययिता अपनाउनुपर्दछ ।

भौचर नं.	समिति/बैठक	बैठक भत्ता (रु.)
२९	लेखा समितिको बैठक	२६४०००
३१	योजना सम्झौता किताब निर्माण समिति	४००००
२२२	लेखा समितिको बैठक	४००००
२९९	मर्स्याड्डी बुलेटिन प्रकाशन समिति	१२०००

५० लगत कट्टा भएका व्यक्तिको भत्ता निकासा -

✍️ (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१० मा रु. ४,००० सम्परीक्षण गरिएको ।)

५१ बढी निकासा -

✍️ (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. १,४२,८४३ सम्परीक्षण गरिएको ।)

५२ छात्रवृत्ति -

✍️ (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. ४,००० सम्परीक्षण गरिएको ।)

५३ स्यानिटरी प्याड - स्यानिटरी प्याड (वितरण तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ को दफा ४ मा पालिकाले खरिद गरेको स्यानिटरी प्याड गुणस्तरमा कमी नआउने गरी भण्डारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। साथै दफा ५ मा स्यानिटरी प्याड त्रैमासिक चौमासिक वा अर्धवार्षिक रूपमा वितरण गर्न सकिने उल्लेख छ। पालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा कक्षा ६ भन्दा माथिका छात्रा विद्यार्थीहरू ८०५ जना रहेका छन्। पालिकाले भौ. नं. १८३ बाट ७ हजार ३६४ थान स्यानिटरी प्याड रु. ८,६८,९५२.०० (मु अ कर समेत) मा खरिद गरेको छ। खरिद गरिएका प्याडहरू भण्डारण गर्दा गुणस्तरमा कमी नआउने गरी सुरक्षित राखी वितरण र उपयोगलाई व्यवस्थित बनाउनु पर्दछ ।

५४ विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुदृढीकरण एवम् कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान - कार्यक्रम कार्यन्वयन पुस्तिका २०७९।०८० को क्रियाकलाप नं. २.७.१३.१३ मा भएको व्यवस्था अनुसार पालिका भित्रका विद्यालयबाट छनौट गरी माध्यामिक विद्यालयमा पुस्तकालय, विज्ञान प्रयोगशाला र आईसिटि बापत रु. ६ लाख ५० हजार अनुदान दिने व्यवस्था छ। पालिकाले महेन्द्र देव मा. वि. लाई विज्ञान प्रयोगशालाको लागि रु. ६ लाख ५० हजार अनुदान उपलब्ध गराएकोमा उक्त विद्यालयले कार्यक्रम कार्यन्वयन पुस्तिका तथा नमुना विद्यालय विकास एवम् सञ्चालन निर्देशिका २०७४ (संशोधन सहित) अनुसारका सामान हरू खरिद नगरी रु. २,६६,४००.०० को डेस्क र बेन्च मात्र खरिद

गरेकोले पालिकाले उक्त खर्चको सदुपयोग सम्बन्धमा सही अनुगमन गरी अनियमित खर्चलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

५५ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात - स्थानीय तह अन्तर्गत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपूर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ। यस स्थानीय तह अन्तर्गत विभिन्न तहका सामुदायिक विद्यालयहरूको शिक्षक दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था एवं विद्यार्थीको संख्या निम्नानुसार रहेको देखिन्छ:

- स्थानीय तह मातहतमा रहेका ५६ विद्यालयमा २४७ शिक्षक दरबन्दी रहेकोमा २४७ पदपूर्ति भएको र पदपूर्ति मध्ये ९१ करारमा देखिन्छ। दरबन्दी अनुसारको स्थायी शिक्षक पदपूर्ति हुनुपर्दछ।
- विद्यार्थी संख्याको तुलनामा शिक्षक बढी भएकोबाट कम भएको विद्यालयमा शिक्षकको दरबन्दी मिलान एवं न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयहरू सम्भाव्यताका आधारमा मर्ज गर्नुपर्दछ।

शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको विवरण अनुसूचीमा संलग्न छ।

(विस्तृत विवरण बेरूजु दफा ५५ सँग सम्बन्धित अनुसूचीमा संलग्न छ।)

५६ कृषि तथा पशुमा अनुदान - सरकारी अनुदान रकमको वितरण सदुपयोग सही एवं समुचित तरिकाले गरी खर्चको सार्वजनिकीकरण एवं अनुगमन हुनुपर्दछ र सो को प्रभावकारिता मापन गर्ने संयन्त्र विकास गरी उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि आए नआएको सम्बन्धमा प्रतिवेदन बनाउनुपर्दछ। पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस वर्ष देखिएका समस्याहरू देहाय अनुसार छ:

- जैविक विषादीको सम्बन्धमा कृषकलाई जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन तर्फ पालिकाले जोड नदिएको पाईएकोले जोड दिन आवश्यक छ।
- हरेक वडामा कम्तीमा एक हाते ट्रयाक्टर मर्मत गर्ने प्राविधिक भएमा.वि.ग्रिएका ट्रयाक्टर गाउँमै थोरै खर्चमा मर्मत गर्न सकिने भएकोले हाते ट्रयाक्टर मर्मत तालिम वडामा सञ्चालन गर्नु आवश्यक देखिन्छ।
- पशुपन्ध्री औषधी निशुल्क वितरण गरिने हुँदा कृषकहरूले दोहोरो औषधी बुझिलिने गरेको पाईएकोले पालिकाले औषधी वितरणमा रहेको दोहोरोपना हटाई कृषकलाई औषधी सचेतना सम्बन्धी कार्यक्रममा ध्यान दिनुपर्दछ।
- पशु स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रममा प्रयोगशालाका सामाग्रीहरू ढुवानी गर्ने बाकसका अभावका कारण सामाग्रीको व्यवस्थित ढुवानी भएको पाइएन, त्यस तर्फ पालिकाले ध्यान दिन आवश्यक छ।

५७ मत्स्य मिसन कार्यक्रम -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. १३६,०४२ सम्परीक्षण गरिएको।)

५८ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम - स्थानीय तहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारी प्रत्याभूत गराउन एवं सामुदायिक पूर्वाधारहरूको विकास मार्फत नागरिकको जीवन यापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीय तह भित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। यस कार्यक्रम

अन्तर्गत स्थानीय तह भित्रका वडाहरूमा सरसफाई, नाली खन्ने, पहिरो सफा गर्ने, ग्याविन जाली भर्ने तथा बाटो निर्माण काम लगायतका ३२ निर्माणका कार्यक्रम सञ्चालन गरी यस वर्ष १३८ जनालाई रोजगारी उपलब्ध गराई कुल ज्याला रु. ७९ लाख ५५ हजार ९६४ खर्च गरेको छ। लक्षित वर्गलाई औषत १०० दिन सम्म रोजगारी उपलब्ध गराई श्रमिक ज्याला, प्रशासनिक र कार्यक्रम खर्च समेत खर्च लेखेका छन्। उक्त खर्चबाट लक्षित वर्गमा अल्पकालिन रोजगारी सृजना मात्र भएकोले कामको दीगोपना तथा दीर्घकालिन रोजगारी सिर्जना समेत ध्यान दिनुपर्दछ ।

५९ लघु उद्यम विकास कार्यक्रम -

..... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०-१२-१७ मा रु. ६४,००७ सम्परीक्षण गरिएको ।)

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक वर्ष: २०७९/८०

कार्यालय र स्थान : मर्स्याडिदी गाउँपालिका, लमजुङ ।

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	प्रेमचन्द्र अर्याल	२०७८-१०-५	हाल सम्म कार्यरत
लेखा प्रमुख	सुरेन्द्र ढुङ्गाना	२०७९-१-१५	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेशकी
१,०८९,६७९	१,३३३,४३१	१०,५०९,७२९	०	०	०
प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजु रु.					१२,९३२,८३९
प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फल्ल्याँट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.					१०,५५५,९३५
संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजु रु.					०
लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजु रु.					२,३७६,९०४

आर्थिक कारोबारको स्थिति:

गत वर्षको जिम्मेवारी		३६७१५८९८.८७	
आम्दानी		खर्च	
सङ्घीय सरकारबाट अनुदान	३६१७१०५००	चालु खर्च	३५६६९५८०५.५६
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	१६२९७७५०	पूँजीगत खर्च	१५८७७५१७३.१३

राजस्व बाँडफाँट	११०५८६१७७.१४	वित्तीय/अन्य व्यवस्था	१५९०८४४१०.९८
आन्तरिक आय	९१५७०६७.०१		
अन्य आय	१६२४१४९३२.७९		
कुल आय	६६०१६६४२६.९४	कुल खर्च	६७४५५५३८९.६७
बाँकी मौज्दात		२२३२६९३६.१४	

दफा ७ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -२

आय तर्फ				व्यय तर्फ			
क्र.सं.	विवरण	रकम	जम्मा रकम	क्र.सं.	विवरण	रकम	जम्मा रकम
१	गत वर्षको जिम्मेवारी		३६७१५८९८.८७	१	खर्च		५१५४७०९७८.६९
	क) सञ्चित कोष	२६८१८७२६.६०			चालु खर्च	३५६६९५८०५.५६	
	ख) धरोटी	३८५१७६८.४३			पूजिगत खर्च	१५८७७५१७३.९३	
	ग) प्रकोप व्यवस्थापन कोष	३१६३७८.९६					
	घ) विविध खर्च खाता	३८८०००.००		२	धरोटी तथा कोष खर्च	०.००	१६४३५४५.१८
	ङ) विभाज्य कोष खाता	६१६६९०.००			धरोटी फिर्ता	१६४३५४५.१८	
	च) आन्तरिक राजस्व खाता	२०८७९०३.८८			प्रकोप व्यवस्थापन कोष	०.००	
	छ) बाँडफाँड बाट प्राप्त राजस्व खाता	६३७३०६.००			विविध खर्च खाता	०.००	
	ज) विविध कोष खाता	१९९९१२५.००					
२	राजश्व (आन्तरीक आय)		११९७४३२४४.१५	३	निकास फिर्ता	०.००	०.००
	क) आन्तरिक राजश्व	९१५७०६७.०१					
	ख) राजश्व बाँडफाँड सङ्घीय सरकार	१०१५६९४१३.३९		४	मौज्दात		२२३२६९३६.१४
	ग) राजश्व बाँडफाँड प्रदेश सरकार	७१११७८९.००			क) सञ्चित कोष	५६२७०३१.२८	
	ग) राजश्व बाँडफाँड स्थानीय सरकार	१९०४९७४.७५			ख) धरोटी	४७४८२१३.३४	

३	सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान		३६१७१०५००.००		ग) प्रकोप व्यवस्थापन कोष	३१६८७८.९६	
	क) वित्तीय समानिकरण अनुदान	८८३३७५००.००			घ) विविध कोष खाता	२९१२५.००	
	ख) ससर्त अनुदान	२४७३७६०००.००			ङ) विभाज्य कोष खाता	१३९०३८०.००	
	ग) समपुरक अनुदान	१६२३७०००.००			च) आन्तरिक राजस्व खाता	९०७१७३.६६	
	घ) विशेष अनुदान	९७६००००.००			छ) बाँडफाँड बाट प्राप्त राजस्व खाता	२२६४०९.००	
४	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान		१६२९७७५०.००		ज) चालु खर्च खाता जोर वर्ष	८२७४८३३.८०	
	क) वित्तीय समानिकरण अनुदान	९१३७७५०.००			झ) पुजिगत खर्च खाता जोर वर्ष	८०६८९०.६	
	ख) ससर्त अनुदान	०.००			ञ) विविध खर्च खाता	०.५	
	ग) समपुरक अनुदान	३६७६०००.००					
	घ) विशेष अनुदान	३४८४०००.००					
५	अन्तर स्थानीय तहबाट प्राप्त	०.००	०.००				
६	वित्तीय व्यवस्था प्राप्ति	०.००					
७	विभिन्न कोष तर्फको आय		२५३९९९०.०९				
	धरौटी	२५३९९९०.०९					
	प्रकोप व्यवस्थापन कोषमा आय	०.००					
	विविध कोष						
८	अन्य आय	२४३४०७६.९०	२४३४०७६.९०				

जम्मा आय पालिका तर्फ		५३९४४९४६०.०९	जम्मा व्यय पालिका तर्फ		५३९४४९४६०.०९
९	अन्तर सरकारी अख्तियारी संघ	१५७४४०८६५.८०	५	अन्तर सरकारी अख्तियारी संघ	१५७४४०८६५.५३
	सामाजिक सुरक्षा	१२३६२०२९.२७		सामाजिक सुरक्षा	१२३६२०२९.००
	गरिब सँग विद्येधर कार्यक्रम	४५३९२०.००		गरिब सँग विद्येधर कार्यक्रम	४५३९२०.००
	एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार कार्यक्रम	३३३६६६४७.५३		एकीकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार कार्यक्रम	३३३६६६४७.५३
जम्मा		६९६८८२३२५.८९	जम्मा		६९६८८२३२५.८९

बेरूजु दफा ५५ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -३

क्र.स.	विद्यालयको नाम	जम्मा शिक्षक दरबन्दी	पदपूर्ति	पदपूर्ति मध्ये करार /राहत	जम्मा विद्यार्थी संख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात
१	श्री अमर माध्यमिक विद्यालय	१८	१८	५	५१५	२९
२	श्री चन्द्रोदय माध्यमिक विद्यालय	१४	१४	५	१९२	१४
३	श्री गणेश माध्यमिक विद्यालय	१४	१४	३	१९५	१४
४	श्री महेन्द्रदेव माध्यमिक विद्यालय	१३	१३	७	२७३	२१
५	श्री प्रभातशान्ति पूर्ण माध्यमिक विद्यालय	१३	१३	४	१४६	११
६	श्री त्रिभुवन माध्यमिक विद्यालय	१२	१२	५	२२६	१९
७	श्री गंगामिलन माध्यमिक विद्यालय	११	११	६	१७९	१६
८	श्री प्रेममिलन माध्यमिक विद्यालय	१०	१०	४	१६३	१६
९	श्री ग्रामकल्याण माध्यमिक विद्यालय	८	८	३	१५६	२०
१०	श्री सरस्वती सदन आधारभूत विद्यालय	८	८	३	११०	१४
११	श्री लत्ताकुञ्ज आधारभूत विद्यालय	९	९	६	६९	८
१२	श्री अरण्यज्योति आधारभूत विद्यालय	८	८	६	६९	९
१३	श्री धर्मधत्त आधारभूत विद्यालय	७	७	५	४३	६
१४	श्री जट्टेश्वर आधारभूत विद्यालय	८	८	३	८३	१०
१५	श्री सरस्वती विद्या मन्दिर राम कुमारी आधारभूत विद्यालय	७	७	४	५७	८
१६	श्री धनेश्वर प्राथमिक विद्यालय	४	४	०	५१	१३
१७	श्री अमृत प्राथमिक विद्यालय	३	३	२	२५	८
१८	श्री विनायक प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	१९	६
१९	श्री हिमप्रेमी प्राथमिक विद्यालय	१	१	१	२	२
२०	श्री विद्याज्योति प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	८	८
२१	श्री देउराली प्राथमिक विद्यालय	०	०	०	०	
२२	श्री आनन्ददेवी प्राथमिक विद्यालय	५	५	३	६१	१२
२३	श्री बराहमन्दिर प्राथमिक विद्यालय	३	३	२	२९	१०
२४	श्री कमला प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	४३	१४
२५	श्री सूर्यज्योती प्राथमिक विद्यालय	३	३	१	१७	६

२६	श्री नरेन्द्र प्राथमिक विद्यालय	२	२	१	२०	१०
२७	श्री पञ्चविचार प्राथमिक विद्यालय	५	५	२	५७	११
२८	श्री बालविकास प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	५१	१७
२९	श्री बालविकास प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	३०	१०
३०	श्री रत्नविद्या मन्दिर प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	९	९
३१	श्री हिमालय प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	५	२
३२	श्री सूर्योदय प्राथमिक विद्यालय	३	३	२	१७	६
३३	श्री कालिका प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	११	४
३४	श्री कन्यादेवी प्राथमिक विद्यालय	३	३	१	२०	७
३५	श्री नयाँज्योती प्राथमिक विद्यालय	३	३	०	१७	६
३६	श्री जनजागृति प्राथमिक विद्यालय	३	३	१	३०	१०
३७	श्री बालकल्याण प्राथमिक विद्यालय	२	२	१	१२	६
३८	श्री पवित्रा प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	७	७
३९	श्री हिमालय प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	५	५
४०	श्री वडादेवी प्राथमिक विद्यालय	१	१	१	११	११
४१	श्री बालकल्याण प्राथमिक विद्यालय	२	२	१	७	४
४२	श्री गणेशदेवी प्राथमिक विद्यालय	१	१	१	६	६
४३	श्री जनचेतना प्राथमिक विद्यालय	०	०	०	१	
४४	श्री अन्नपूर्ण प्राथमिक विद्यालय	२	२	०	२२	११
४५	श्री जनप्रगति प्राथमिक विद्यालय	३	३	१	२०	७
४६	श्री जनप्रिय प्राथमिक विद्यालय	२	२	०	१७	९
४७	श्री जनकल्याण प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	१२	१२
४८	श्री लालीगुरास प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	७	७
४९	श्री अरुणोदय प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	१२	१२
५०	श्री जनचाहना प्राथमिक विद्यालय	१	१	१	१०	१०
५१	श्री लक्ष्मी प्राथमिक विद्यालय	२	२	०	१६	८
५२	श्री मदन प्राथमिक विद्यालय	२	२	२	१५	८
५३	श्री सप्तकन्या प्राथमिक विद्यालय	२	२	०	१३	७
५४	श्री दुर्गमाई प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	४	४

५५	श्री मङ्गलोदय प्राथमिक विद्यालय	१	१	०	१०	१०
५६	श्री सिर्जना प्राथमिक विद्यालय	२	२	२	२३	१२
जम्मा		२४७	२४७	९१	३१७७	१३